

DE LA LOGSE A LA LEC: REFLEXIONS AL VOLTANT DE L'EVOLUCIÓ DE L'ASSESSORAMENT I LA INTERVENCIÓ PSICOPEDAGÒGICA A CATALUNYA

César Coll

Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació. Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona

RESUMEN

L'article presenta algunes reflexions al fil de l'evolució experimentada pel l'assessorament i la intervenció psicopedagògica a Catalunya a partir del moment en què es produeix la seva institucionalització amb la LOGSE. L'argument principal és que la integració del subsistema d'assessorament en el sistema educatiu ha tingut una sèrie de conseqüències que han marcat el seu desenvolupament i la seva evolució. D'una banda, aquesta integració ha proporcionat estabilitat i continuïtat al subsistema d'assessorament i li ha permès créixer de forma important. D'altra banda, l'ha situat en la primera línia d'impacte dels canvis que ha experimentat el sistema educatiu durant aquest període. Però la integració ha comportat també alguns problemes d'ajustament i encaix que encara no estan del tot resolts. Aquests problemes troben un reflex, per exemple, en la diversitat de models d'organització dels serveis d'assessorament o en la discussió sobre la unificació dels serveis educatius. La tesi de l'autor és que, per assolir un bon encaix, cal seguir avançant en una doble direcció: en el reconeixement i el respecte a l'especificitat de l'assessorament en el marc del sistema educatiu; i en l'adequació i adaptació d'aquesta especificitat a les exigències i a les finalitats del sistema educatiu.

ABSTRACT

The article presents some thoughts in the context of the evolution of the psychopedagogical advice and intervention in Catalunya from the moment of its institutionalization with the LOGSE. The main argument is that the integration of the psychopedagogical advice within the broader educational system has had some important consequences influencing its development and evolution. On the one hand, this integration has provided stability and continuity to the subsystem of psychopedagogical advice and has allowed it to grow. On the other hand, the integration has made this subsystem specially sensitive to the impact of the changes and challenges tackled by the educational system during this period. Otherwise the integration has also led some accommodation and adjustment problems that are not yet fully resolved. These problems arise, for example, in the diversity of models of organization of the advisory services or in the discussion about the unification of the educational services. The author's thesis is that, in order to achieve a good match, there should be further progress in the acknowledgment and respect for the specificity of the psychopedagogical advice and intervention, as well as in the adequacy of this specificity to the demands and to the purposes of the broader educational system.

25 anys, els que han transcorregut des de la publicació al 1984 de *Les línies bàsiques d'actuació dels EAP* pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya[1] -o 26, els que han transcorregut des de la promulgació de l'Ordre de creació d'aquests equips[2]- són molts anys. I en aquests 25 o 26 anys han passat moltes coses: en general, en la nostra societat; en el sistema educatiu català i espanyol; i també en l'organització i funcionament de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica.

Pel que fa a aquest darrer aspecte, que és el que aquí ens interessa més directament, la meua valoració global és que durant aquests anys l'àmbit de treball professional de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica ha assolit un nivell important de consolidació i d'estabilitat. Avui aquest fet ens pot semblar secundari, però penso no ho és en absolut. Com ens recorda l'Isabel Solé en la seva sintètica i acurada descripció de l'evolució de l'assessorament psicopedagògic a Catalunya[3], fins l'Ordre de creació dels EAP la situació es caracteritza per la coexistència de "serveis (...) que tenen diferent filiació administrativa (...) i que semblen haver estat pensats per donar resposta, cada un d'ells, a necessitats sentides pel sistema educatiu". Són els Equips Psicopedagògics i Psicosociopedagògics Municipals, uns ja homologats per la Generalitat i altres en procés d'homologació en aquells moments; el Equips Multiprofessionals d'Educació Especial, que passen a dependre de la Generalitat a partir de 1981 com a resultat de les transferències en educació; i els Equips específics especialitzats en l'atenció a alumnes amb discapacitats sensorials, mo-

trius i amb trastorns greus del desenvolupament, que comencen a crear-se també als inicis de la dècada de 1980.

Tot plegat, un panorama ric, però també complex, inestable i més aviat precari, propi d'un àmbit d'actuació professional en plena fase de configuració i construcció, en què bona part dels esforços han de continuar d'adreçant-se a justificar i argumentar la necessitat i la bondat de l'assessorament i de la intervenció psicopedagògica. I també a potenciar la creació de nous serveis i equips, perquè no podem oblidar que, als inicis de la dècada de 1980, les estructures d'assessorament i d'intervenció psicopedagògica i psicosociopedagògica existents estan lluny, molt lluny, d'arribar a la totalitat de les escoles i dels centres educatius del territori. Com tampoc podem oblidar, especialment en el cas de les estructures locals, les servituds que suposa la seva dependència dels pressupostos municipals.

Afortunadament avui la situació de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica està lluny de ser la que era als inicis de la dècada de 1980. Hem avançat molt. S'ha unificat la filiació administrativa dels serveis i s'ha consolidat aquesta unificació en la figura dels EAP. S'han unificat les directrius d'organització, de funcionament i les línies bàsiques d'actuació d'aquests serveis. S'han desenvolupat iniciatives i s'han dedicat recursos a l'actualització i la formació dels professionals dels serveis - des de les universitats, des d'associacions i col·lectius professionals com l'ACPEAP i el COPC, i des de la pròpia administració educativa. I, no podem

oblidar-ho, s'ha incrementat de forma considerable tant el número d'EAP com de professionals dels EAP.

Per suposat, en cadascun d'aquests aspectes hi ha encara molt marge i molta necessitat de millora: sovint l'articulació de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica que es fa als IES des dels EAP i des dels propis centres grinyola; les funcions i tasques dels EAP continuen sent objecte de controvèrsia i de debat entre els professionals, tant pel que fa a la seva delimitació com a la seva interrelació i coordinació amb les funcions i tasques d'altres serveis educatius i comunitaris; les activitats d'actualització i de formació poden i han de ser més nombroses i se'ls ha de dedicar més recursos; i cal ampliar encara més el número de professionals dels EAP per oferir un assessorament i una intervenció psicopedagògica de qualitat en el conjunt del territori i dels centres educatius.

Podríem continuar ampliant aquesta llista d'aspectes insatisfactoris, difícils, conflictius o simplement necessitats de millores. I no tinc cap dubte de que cal fer-ho per seguir avançant. Ara bé, el que vull subratllar aquí és que, amb la promulgació de la LOGSE al 1990[4], l'assessorament i la intervenció psicopedagògica *s'institucionalitzen, passen a formar part del sistema educatiu a tots els efectes*. Aquesta institucionalització, que per les característiques del nostre sistema i la regulació de la funció pública existent a Espanya i a Catalunya troba la seva manifestació més visible en la creació al 1991 de l'especialitat de Psicologia i Pedagogia dintre del cos de professors de l'Ensenyament Secundari[5], marca al meu entendre un abans i un després en l'assessorament i la intervenció psicopedagògica al nostre país. Gràcies a la seva institucionalització, l'assessorament i la intervenció psicopedagògica s'integra plenament en el sistema educatiu com un element més i es va consolidant de forma progressiva. En endavant es podrà discutir, com en realitat tots sabem que s'ha fet i es continua fent en ocasions, el volum dels recursos que convé destinar-hi, la composició, l'organització i el funcionament dels serveis o les seves funcions i la seva eficàcia, però ja no es discuteix la seva existència, almenys directament.

Les coses haguessin pogut anar d'una altra manera. Per exemple, l'assessorament i la intervenció psicopedagògica s'hagués pogut vincular més estretament al sistema de salut mental o al sistema d'assistència i benestar social, en lloc de fer-ho, com ha estat el cas, al sistema educatiu. Podríem discutir si la vinculació ha estat positiva o negativa, però no és aquesta la discussió que vull plantejar ara. El que m'interessa subratllar és que ha estat així i que aquest fet ha condicionat totalment l'evolució de l'assessorament i de la intervenció psicopedagògica a Espanya i a Catalunya durant els darrers 20 anys. La seva configuració com un subsistema plenament integrat en el sistema educatiu ha tingut altres conseqüències importants, a més d'assegurar-ne l'estabilitat i garantir-ne la continuïtat. Vegem algunes d'aquestes conseqüències.

L'ASSESSORAMENT I LA INTERVENCIÓ PSICOPEDAGÒGICA DAVANT ELS CANVIS I LES TRANSFORMACIONS DEL SISTEMA EDUCATIU

Per començar, aquesta integració ha transformat l'assessorament i la intervenció psicopedagògica en una autèntica caixa de ressonància dels canvis i transformacions que ha experimentat el sistema educatiu durant aquests anys. Alguns d'aquests canvis han estat profunds i s'han produït com a conseqüència d'una voluntat política transformadora d'un o altre signe; és el cas, per exemple, dels can-

vis legals i normatius, dels canvis d'estructura i organització, dels canvis curriculars, dels canvis derivats de l'exigència d'avançar cap a una educació inclusiva o dels canvis en l'equilibri de les xarxes de centres educatius de titularitat pública i privada. Uns altres, potser la majoria, han estat generats per factors externs no planificats ni volguts de manera explícita; és el cas dels canvis ideològics i axiològics que s'han produït respecte a les funcions i finalitats de l'educació escolar i els valors que suposadament ha de transmetre l'educació, els canvis en les demandes i expectatives socials davant l'educació escolar, o els canvis en la composició i perfil de l'alumnat com a conseqüència dels processos migratoris. En tot cas, del que no hi ha dubte és de que en els darrers 20 anys escassos transcorreguts des de la promulgació de la LOGSE el sistema educatiu en general, i el subsistema de l'educació bàsica i obligatòria en particular, han experimentat una profunda transformació.

Doncs bé, el meu argument en aquest punt és que, fruit de la integració en el sistema educatiu, i com a conseqüència de les funcions i tasques de col.laboració amb el conjunt de la institució escolar i d'atenció especialitzada a les necessitats educatives de tot l'alumnat que se'ls atribueix, els EAP queden emplaçats des del moment mateix de la seva constitució en la primera línia d'impacte de les successives onades de canvis que han sacsejat de forma gairebé ininterrompuda el sistema educatiu durant aquests anys. No hi ha hagut cap novetat, canvi o transformació que s'hagi produït en la realitat o en els plantejaments educatius durant aquests anys que no hagi impactat amb força en els plans de treball dels EAP, que no hagi plantejat nous reptes i noves exigències als professionals que treballen en ells. Des de l'ampliació de l'escolaritat obligatòria als esforços per avançar en la direcció d'una escola més inclusiva; des de l'exigència de donar una atenció ajustada a les necessitats educatives de tot l'alumnat, inclòs l'alumnat amb necessitats educatives especials, a la posta en marxa de plans i estratègies d'acollida de l'alumnat immigrant; des de l'elaboració de projectes educatius i curriculars de centre a l'adopció d'enfocaments basats en competències; des de l'elaboració dels plans d'atenció a la diversitat i d'acció tutorial a l'elaboració dels plans de orientació acadèmica i professional al termini de l'educació secundària; des de la implantació de programes d'avaluació interna i externa del rendiment de l'alumnat a les instruccions per introduir metodologies d'ensenyament i aprenentatge actives, participatives i col.laboratives; des de l'exigència per millorar el nivell de rendiment i d'aprenentatge de l'alumnat en les àrees i matèries instrumentals i acadèmiques clàssiques -llengua, literatura, matemàtiques, ciències, història, etcètera- a la pressió exercida sobre l'educació escolar perquè assumeixi l'ensenyament de nous continguts i el desenvolupament de noves competències; ... Aquests i altres temes similars han ocupat i preocupat als professionals dels EAP -i també als professionals de la intervenció psicopedagògica integrats als IES- i han condicionat totalment els seus plans de treball. Penso que no seria exagerat dir que aquests i altres temes igualment complexos, difícils d'abordar, sovint conflictius i amb relativa freqüència no del tot clarament analitzats, formulats ni plantejats per l'administració educativa, han conformat el seu paisatge professional quotidià.

És cert que tots els professionals del sistema educatiu, i el professorat en primer lloc, han rebut en major o menor grau, amb major o menor intensitat, l'impacte dels canvis i transformacions o de les propostes de canvi i transformació. Ara bé, degut fonamentalment a les funcions i tasques que tenen encomanades en el marc del sistema educatiu, els professionals de l'assessorament i la intervenció psi-

copedagògica són generalment dels primers en rebre l'impacte. I no sols això, sovint són també encarregats de jugar un paper destacat en la tasca de fer front als problemes derivats dels canvis i transformacions o, quan es tracta de noves propostes i nous plantejaments pedagògics que es volen impulsar, de contribuir a la seva implantació i generalització. Aquest fet explica en part, al meu entendre, la sensació que tenen molts professionals dels EAP d'estar exposats de forma permanent a noves exigències i noves demandes, i de que la seva funció real consisteix en apagar o reduir la intensitat dels focs que es generen en les escoles i en els instituts.

Com ja he apuntat, aquesta situació és en bona mesura la conseqüència de la delimitació de funcions i tasques atribuïdes a l'assessorament i la intervenció psicopedagògica en el marc del funcionament general del sistema educatiu. En l'apartat següent tornaré sobre aquest punt, al fil de les consideracions sobre les dificultats d'aquest àmbit professional per trobar un bon encaix en el sistema educatiu. Abans, però, voldria assenyalar un fet que mostra fins a quin punt l'evolució de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica ha estat estretament associada durant els darrers 20 anys a l'evolució del conjunt del sistema educatiu. M'estic referint al tractament clarament diferenciat que es dona a aquest àmbit professional en les quatre grans Lleis educatives que marquen aquest període: la Llei Orgànica d'Ordenació General del Sistema Educatiu -LOGSE, 1990-, la Llei Orgànica de Qualitat de l'Educació[6] -LOCE, 2002-, la Llei Orgànica d'Educació[7] -LOE, 2006- i la Llei d'Educació de Catalunya[8] -LEC, actualment en fase de tramitació parlamentària-. Molt breument, en la LOGSE s'identifica l'orientació educativa i professional com un dels set factors que «afavoreixen» especialment «la qualitat i la millora de l'ensenyança». Només cal veure els altres sis factors esmentats -la qualificació i formació del professorat, la programació docent, els recursos educatius i la funció directiva, la innovació i la investigació educativa, la inspecció educativa i l'avaluació del sistema educatiu- per adonar-se de la importància que se li atribueix. No és cap exageració dir que, en la filosofia i els plantejaments de la LOGSE, l'assessorament i la intervenció psicopedagògica es presenten com una peça fonamental per satisfer les necessitats educatives de tot l'alumnat i avançar cap a una educació de major qualitat.

La lectura de la LOCE posa de manifest una visió radicalment diferent de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica. Certament, no es qüestiona la seva existència -són els avantatges de la institucionalització a la que m'he referit!-, però ocupa un lloc perifèric en el funcionament del sistema i s'entén de forma força diferent. Només alguns indicadors per recolzar aquesta afirmació. Els termes «psicopedagogia» i «psicopedagògic/a» i el lexema «psi» no apareixen un sol cop en tot el text. Sí que apareix el terme «orientació» i l'expressió «orientació acadèmica i professional», però es vincula bàsicament a les tasques i processos següents: el dret de l'alumnat i dels seus pares i mares a rebre «orientació»; la presa de decisions sobre els «itineraris formatius» de l'alumnat durant els dos darrers cursos de l'educació secundària obligatòria; la presa de decisions sobre la incorporació als «programes d'iniciació professional» a partir dels 15 anys; les decisions de promoció o retenció de l'alumnat al final de curs; l'orientació als pares i mares d'alumnes amb necessitats educatives especials; i l'elaboració d'informes sobre el futur acadèmic i professional dels alumnes al termini de l'educació secundària obligatòria.

La lectura de la LOE deixa una impressió menys definida. Com en tants altres aspectes, aquesta Llei, plantejada des del seu origen

amb una voluntat de consens i amb el propòsit últim de durar, recupera alguns dels plantejaments més emblemàtics de la LOGSE i conserva a l'hora algunes de les correccions introduïdes per la LOCE. El tractament de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica participa d'aquesta orientació general i d'aquest tarannà. Així, retrobem els termes «psicopedagogia» i «psicopedagògic/a» i s'introdueix la «orientació educativa, psicopedagògica i professional» com un dels principis pedagògics fonamentals de l'educació secundària obligatòria. Es recupera el discurs sobre la importància de les mesures específiques d'atenció a la diversitat, encara que no queda clar el paper de les instàncies d'assessorament i intervenció psicopedagògica en aquesta tasca. Finalment, es contempla la existència de «serveis o professionals especialitzats en la orientació educativa, psicopedagògica i professional» com un recurs necessari pel bon funcionament del sistema educatiu que les administracions han de garantir.

Dels quatre textos normatius, el del Projecte de la LEC és el menys informatiu pel que fa a la manera d'entendre l'assessorament i la intervenció psicopedagògica i el seu paper en el funcionament del sistema educatiu. Potser sigui degut a que els responsables de l'elaboració del projecte consideren que és un tema que ja està suficientment clar i per això no fa falta parlar-ne més, o que ha de tractar-se en tot cas en textos normatius de rang inferior al d'una Llei d'Educació. El cert, en tot cas, és que només he pogut trobar una referència clara a l'assessorament i la intervenció psicopedagògica. És en l'article 74 dedicat als «Serveis educatius», on s'estableix que, en el marc del que preveu la Llei, «el Departament regula l'estructura i les funcions dels serveis de suport a», entre altres, «a) l'activitat educativa que té per objecte l'assessorament psicopedagògic; b) l'orientació a les famílies en l'escolarització de l'alumne/a que presenta necessitats educatives específiques, particularment de l'alumnat amb discapacitats; c) l'adequada escolarització de l'alumnat nouvingut o en risc d'exclusió social, especialment en l'àmbit de la integració lingüística; d) l'accés als recursos educatius (...)» No hi ha en el projecte de Llei, o jo no he estat capaç de trobar, cap referència específica als EAP, als departaments d'orientació o a d'altres instàncies especialitzades en l'assessorament i la intervenció psicopedagògica. El que més s'apropa és una referència a la «col.laboració, si s'escau, dels serveis o els departament especialitzats» amb què compta el professorat per orientar els alumnes «des de la perspectiva educativa, acadèmica i professional»[9].

EL DIFÍCIL ENCAIX DE L'ASSESSORAMENT I LA INTERVENCIÓ PSICOPEDAGÒGICA EN EL SISTEMA EDUCATIU

Un segon bloc de conseqüències de la institucionalització de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica es refereix a les dificultats i problemes que ha provocat i segueix provocant la seva integració en el sistema educatiu. L'encaix no ha estat fàcil i penso que encara no està del tot ben resolt. En realitat, bona part de les discussions i debats que ocupen i preocupen als professionals de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica al nostre país giren entorn de qüestions relacionades directa o indirectament amb aquest encaix; o per ser més precisos, amb les dificultats i problemes que planteja aquest encaix i amb les reaccions que provoca tant en els propis professionals de l'assessorament com en la resta de professionals que treballen en el sistema educatiu, especialment en el professorat. Esbrinar-ne les causes, que probablement són múltiples i diverses, ens obligaria a fer una anàlisi que està fóra de l'abast d'aquesta col.laboració. Permeteu-me només as-

senyalar un factor que al meu entendre és crucial: la singularitat de la cultura i la tradició professional dels psicòlegs, pedagogs i psicopedagocs que assumeixen les funcions i desenvolupen les tasques d'assessorament i intervenció psicopedagògica, i el xoc d'aquesta tradició amb les exigències de funcionament del sistema educatiu, que és un sistema altament burocratitzat i amb una cultura i una tradició professional sensiblement diferents. Per dir-ho en poques paraules -i per tant de forma un tant esquemàtica-, al meu entendre un dels factors essencials per comprendre les dificultats d'encaix de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica en el sistema educatiu es relaciona amb les dificultats de compatibilitzar els *plantejaments derivats d'una formació i una cultura basades en la independència dels professionals* que assumeixen aquestes tasques amb les *exigències d'un sistema burocràtic i funcional* que deixa molt poc marge de maniobra, si és que en deixa algun, a la independència de plantejaments dels professionals que hi treballen.

Esbrinar les causes de les dificultats d'encaix del subsistema d'assessorament en el sistema educatiu pot ser complicat, però identificar les seves manifestacions és relativament fàcil. Una de les més clares és la controvèrsia sobre els models d'organització dels serveis d'assessorament i intervenció psicopedagògica. Com es sabut, des del moment mateix de la seva institucionalització amb la promulgació de la LOGSE, es confronten dos models d'organització. Un, el que s'adopta de forma pràcticament unànim en els territoris que en aquell moment depenen del Ministeri d'Educació d'Espanya, consisteix bàsicament en crear Equips d'Orientació Educativa i Psicopedagògica de sector -EOEP-, que atenen als centres d'educació infantil i primària, i Departaments d'Orientació adscrits als Instituts d'Orientació Secundària (Martín, 1999). L'altre, que és el que s'implanta en Catalunya, consisteix bàsicament en crear també equips de sector, els EAP, però que en aquest cas atenen als centres d'educació infantil, primària i secundària; el model es complementa, a més, amb la incorporació de professorat de psicologia i pedagogia -professorat de la mateixa especialitat, convé no oblidar-ho, que el que està adscrit als EAP- als centres d'educació secundària (Mauri, 1999).

Tampoc en aquest cas vull entrar en el fons del debat de la confrontació dels dos models. El que resulta significatiu pel meu argument és que aquests models no sols han perdurat -malgrat que s'hagin assenyalat en diverses ocasions les febleses respectives-, sinó que s'han diversificat, de manera que els darrers estudis sobre l'estat de la qüestió mostren una heterogeneïtat creixent en l'organització dels serveis d'assessorament i intervenció psicopedagògica en les diferents Comunitats Autònomes. És discutible si aquest fet ha d'interpretar-se com quelcom de positiu o de negatiu. En tot cas, al meu entendre, posa clarament de manifest les dificultats d'encaix a les que m'estic referint. I tinc a més la sospita, tot i que haig de reconèixer que no tinc dades per afirmar-ho, que darrera els diferents models hi ha diferents formes d'entendre el paper que s'atribueix a l'assessorament i la intervenció psicopedagògica en el funcionament del sistema educatiu i en la millora de la qualitat de l'educació; així com també, probablement, diferents maneres d'afrontar i d'intentar resoldre les dificultats per fer compatibles uns plantejaments d'assessorament i d'intervenció que beuen d'una tradició i una cultura basades en la independència i l'autonomia dels professionals amb les exigències d'un sistema burocràtic i funcional.

Un altra manifestació de les dificultats d'encaix del subsistema d'assessorament i intervenció psicopedagògica en el sistema edu-

catiu la trobem en el debat que s'està produint a Catalunya des de fa ja algun temps al voltant de la creació dels Serveis Educatius Integrats o Serveis Educatius de Zona. Possiblement l'oposició que la proposta ha generat en alguns sectors de professionals dels EAP té a veure en part amb la manera com ha estat plantejada per l'administració, amb les ambigüitats que l'han envoltada en alguns moments i amb una manca de claredat sobre el significat i l'abast de la integració que es proposa (Sentís, 2006). No obstant això, és difícil entendre les raons que poden sustentar una oposició oberta a una proposta que busca, en definitiva, la coordinació de les actuacions dels diferents serveis educatius -Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica, EAP; Centres de Recursos Pedagògics, CRP; Equips d'Assessorament en Llengua i Cohesió Social, ELIC- que operen en una mateixa zona.

Al meu entendre, el problema de fons és més aviat de desconfiança. Jo diria que hi ha una certa por de que la integració dels tres serveis suposi de fet a mig termini una pèrdua d'identitat dels EAP i, en definitiva, la desaparició de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica com un àmbit específic d'activitat professional. El cas és que, també sempre al meu entendre, hi ha raons més que fonamentades que justifiquen aquesta por. D'una banda, els col·lectius que conformen els altres dos serveis formen part d'una tradició i d'una cultura bàsicament docents, encara que en els CRP i en els ELIC els seus membres no exerceixin com a docents; per dir-ho en altres termes, són professors i professores destinats a aquests serveis, però la seva identitat professional està construïda al voltant de la docència. No és aquest el cas del professionals dels EAP, que poden ser considerats administrativament parlant, i de fet ho són a tots els efectes, professors del cos de secundària de l'especialitat de psicologia i pedagogia, però que en realitat tenen una identitat professional que no està construïda al voltant de la docència. D'altra banda, la delimitació de funcions i tasques entre els tres serveis està lluny, al meu parer, de ser clara. I els procediments per fer efectiva la coordinació en la dinàmica de treball de les escoles i els instituts encara ho està menys. Finalment, en un sistema tan feixuc, centralitzat i complex com és l'educatiu, l'establiment de mecanismes de coordinació comporta de manera gairebé inevitable un volum important de tasques burocràtiques que poden acabar concentrant una bona part dels esforços, en detriment del compliment de les funcions i de la realització de les tasques que són objecte de coordinació.

En aquestes condicions, hi ha motius més que suficients per témer que la especificitat de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica pugui acabar diluint-se sense que hi hagi, en contrapartida, els guanys que es busquen amb la unificació. Al meu judici, tal com ha estat formulada, el que la proposta d'unificació posa en risc és precisament l'especificitat de l'assessorament i de la intervenció com àmbit d'actuació professional. Però això no té perquè ser necessàriament així. Es podrien pensar models d'unificació o coordinació que garanteixin aquesta especificitat. És clar, que per això faria falta conèixer-la, acceptar-la i valorar-la. I és precisament en aquest punt, en el desconeixement i la manca de valoració d'aquesta especificitat per part d'amplis sectors dels col·lectius que formen part del sistema educatiu, inclosos els seus gestors i responsables polítics, on es troba, al meu parer, una de les claus per entendre les dificultats d'encaix que estic comentant.

Podríem continuar revisant altres manifestacions d'aquestes dificultats analitzant, per exemple, com han anat evolucionant els plantejaments relatius a la formació inicial dels professionals de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica, l'experiència de la

llicenciatura de psicopedagogia o el que suposa, per l'assessorament i la intervenció psicopedagògica, el nou màster de formació del professorat d'educació secundària. Però no ho faré perquè m'obligaria a allargar encara més aquesta col.laboració. Només vull assenyalar que, al marge d'altres consideracions, la manera com s'ha plantejat aquest màster posa clarament de manifest el dèficit de reconeixement de l'especificitat de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica. L'especialitat d'orientació educativa d'aquest màster, la que hauran de cursar els futurs membres dels EAP i els professors que s'incorporin als IES, es objecte exactament del mateix tractament[10] que la resta d'especialitats. L'especialitat d'orientació educativa és considerada a tots els efectes una especialitat docent.

CONSIDERACIONS FINALS: EL FUTUR DE L'ASSESSORAMENT I LA INTERVENCIÓ PSICOPEDAGÒGICA EN EL MARC DEL SISTEMA EDUCATIU

Dos breus comentaris per acabar. El primer se situa en estricta continuïtat amb l'argument principal que he desenvolupat en les pàgines precedents. Com ja he assenyalat, la institucionalització de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica es produeix al nostre país mitjançant la seva integració en el sistema educatiu. Aquest fet ha tingut conseqüències de molt diferent ordre. Algunes, personalment penso que moltes, han estat clarament positives: l'estabilitat, la continuïtat, el creixement, ... Però aquesta integració ha plantejat també dificultats que encara no estan del tot superades. D'una banda, al sistema educatiu li costa reconèixer i acceptar un subsistema amb una tradició, una cultura i uns plantejaments professionals específics que no sempre coincideixen amb la tradició, la cultura i els plantejaments dominants de la professió docent. El desconeixement del què fan i per a què serveixen els EAP, la escassa o nul.la valoració de la seva feina, o la incomprensió envers la necessitat d'unes condicions particulars de treball que trobem encara en alguns sectors del professorat i fins i tot dels gestors i responsables polítics del sistema educatiu, són un reflex d'aquest dèficit de coneixement i reconeixement. D'altra banda, a alguns professionals de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica els costa de vegades acceptar, o no volen acceptar, que el fet de formar part a tots els efectes del sistema educatiu imposa limitacions a la seva autonomia com professionals i els obliga a compartir les seves finalitats, aspiracions, objectius i problemàtiques. Les queixes sobre la falta de reconeixement del treball fet, la negativa a implicar-se en temes i situacions amb l'argument de que "no és un problema meu", o la falta de compromís amb l'assoliment dels objectius de les institucions educatives que manifesten de vegades alguns professionals de l'assessorament, són sovint un reflex d'aquesta resistència a escometre les acomodacions i els ajustos que imposa als propis plantejaments professionals el fet de d'una integració plena en el sistema educatiu.

Cal, en conseqüència, seguir reivindicant el reconeixement i el respecte a l'especificitat de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica; entre altres raons, perquè només aconseguint que es respecti aquesta especificitat podrem seguir contribuint com a professionals a millorar l'educació. Però cal també, al meu entendre, fer una reflexió cap a dintre, potser més a fons del que hem fet fins ara, i valorar si en general els plantejaments dels professionals de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica tenen prou en compte que el subsistema que conformen forma part d'un sistema més ampli que té també la seva pròpia especificitat i planteja unes exigències a les que no és possible, ni potser tampoc convenient, intentar sostreure's.

El segon i últim comentari es refereix al futur de l'assessorament i

la intervenció psicopedagògica. Al meu entendre, aquest futur està indissolublement vinculat al futur del sistema educatiu. Ara bé, l'educació escolar afronta en aquests moments uns desafiaments inèdits, que no tenen res a veure amb els que ha afrontat fins ara en els aproximadament dos segles de la seva existència. Cada cop està més generalitzada l'opinió de que el nostre sistema educatiu -el nostre i el de la resta de països desenvolupats- respon a les necessitats personals i socials d'una altra època. Certament, no acaba d'estar clar quines característiques hauria de tenir un sistema educatiu que respongués més ajustadament a les necessitats personals i socials del món actual. De totes maneres, sigui quina sigui l'evolució i els canvis que finalment es produeixin, hi ha un consens prou general respecte al fet de que, en un termini de temps no superior a 20 o 25 anys, l'educació escolar i el sistema educatiu seran força diferents al que ara són. Si aquestes previsions es confirmen, i al meu entendre hi ha arguments i indicadors suficients perquè els atorguem credibilitat, l'argumentació desenvolupada en les pàgines precedents ens porta a concloure que, en aquest termini, el sistema d'assessorament i intervenció psicopedagògica també serà força diferent al que ara és. Aquesta perspectiva és una invitació a pensar el futur. A pensar-lo i a contribuir a la seva construcció. Potser ha arribat el moment de que, des de l'àmbit de l'assessorament i la intervenció psicopedagògica, comencem a plantejar-nos aquest nous reptes i desafiaments, a analitzar les seves implicacions i a elaborar estratègies dirigides a afrontar-los i superar-los. Precisament perquè estic convençut de la singularitat de la nostra mirada i dels nostres plantejaments, ho estic també de que, si ens hi posem, podem fer aportacions rellevants i d'interès no sols pel subsistema d'assessorament, sinó també pel conjunt del sistema educatiu.

Notes:

- [1] Ordre de 31 de juliol de 1984, sobre Línies Bàsiques d'actuació dels Equips d'Orientació i Assessorament Psicopedagògic. Full de disposicions i Actes Administratius del Departament d'Ensenyament, n° 71, agost 1984.
- [2] Ordre del 20 de maig de 1983, de creació dels EAP i regulació de les seves funcions (DOGC n° 344, de 13 de juliol de 1983).
- [3] Vegeu la col.laboració de l'autora en aquest número d'Àmbits.
- [4] LEY ORGÁNICA 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo (BOE n° 238, de 4 de octubre de 1990).
- [5] Real Decreto 1701/1991, de 29 de noviembre, por el que se establecen especialidades del Cuerpo de Profesores de Enseñanza Secundaria, se adscriben a ellos los profesores correspondientes de dicho Cuerpo y se determinan las áreas y materias que deberá impartir el profesorado respectivo (BOE n° 288, de 2 de diciembre de 1991).
- [6] LEY ORGÁNICA 10/2002, de 23 de diciembre, de Calidad de la Educación. BOE, n° 37, 24 de diciembre de 2002.
- [7] LEY ORGÁNICA 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. BOE n° 106, 4 de mayo de 2006
- [8] PROJECTE DE LA LLEI D'EDUCACIÓ DE CATALUNYA. Accessible (28.02.2009) en: <http://www.lleieducacio.cat/353>
- [9] Projecte de la Llei d'Educació de Catalunya. Capítol 3, El professorat. Article 28, Drets i deures en l'exercici de la funció docent. Accessible (28.02.2009) en: <http://www.lleieducacio.cat/353>
- [10] ORDEN ECI/3858/2007, de 27 de diciembre, por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de las profesiones de Profesor de Educación Secundaria Obligatoria y Bachillerato, Formación Profesional y Enseñanzas de Idiomas. REAL DECRETO 1834/2008, de 8 de noviembre, pel qual es defineixen les condicions de formació per a l'exercici de la docència en l'educació secundària obligatòria,

el batxillerat, la formació professional i els ensenyaments de règim especial i s'estableixen les especialitats dels cossos docents d'ensenyament secundari.

Referències bibliogràfiques:

- BASSEDAS, E., COLL, C. & ROSSELL, M. (1981). Formación universitaria y actividad profesional: un intento de integración en el ámbito de la psicología educacional. *Infancia y Aprendizaje*, 15, 67- 89.
- COLL, C. (2009). Enseñar y aprender en el siglo XXI: el sentido de los aprendizajes escolares. En A. Marchesi, J. C. Tedesco & C. Coll (coords.), *Reformas educativas y calidad de la educación* (en prensa). Madrid: OEI-Santillana.
- MARTÍN, T. (1999). La intervención psicopedagógica en el ámbito de gestión del Ministerio de Educación y Cultura: la historia de un difícil pero imprescindible factor de calidad. *Infancia y Aprendizaje*, 87, 27-45.
- MAURI, T. (1999). La intervención psicopedagógica en Catalunya. *Infancia y Aprendizaje*, 87, 71-87.
- SENTIS, F. (2006). Els EAP i els serveis educatius. *Àmbits de Psicopedagogia. Revista Catalana de Psicopedagogia i Educació*, 18, 3-4.
- SOLÉ, I. (2009). Assessorament psicopedagògic a Catalunya. *Àmbits de Psicopedagogia, aquest número*.

Correspondència amb l'autor: César Coll. Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació. Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona. Campus Mundet. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona. E-mail: ccoll@ub.edu

